

Gefrustreerde FNV formuleert haar beleid

A. F. VAN ZWEEDEN

Polen bewijst het dagelijks: een vrije vakbeweging is een van de belangrijkste instituten van een democratische samenleving. Het lijkt wel wat ver te gaan een parallel te trekken tussen het congres van het Poolse vrije vakverbond Solidarnosc en dat van de FNV. Op het congres in Gdansk was de aandacht van de hele wereld gevestigd. Wat daar gebeurde was wereldnieuws. In de Amsterdamse RAI zocht een vakcentrale, die niet meer voor erkenning van haar vrijheden en rechten behoeft te strijden, naar middelen die haar weerbaarheid en slagkracht kunnen vergroten. Onder het vorige kabinet heeft de FNV grote teleurstellingen en frustraties opgelopen. „We hebben ervaren”, zei voorzitter Kok, „dat het afpakken van de onderhandelingsvrijheid van vakbonden het geloof, het vertrouwen van de werknemers, aantast: niet alleen in ons kunnen, maar ook in het functioneren van de parlementaire democratie”. Jaap van de Scheur, vicevoorzitter van de ambtenarenbond ABVA-KABO, zei het nog duidelijker: „De FNV zal moeten overwegen of er niet een macht moet worden ingezet tegen onevenredige politieke maatregelen en tegen politiek machtsmisbruik door het parlement”. De FNV voelt zich wel dege-lijk bedreigd. Haar machtspositie is sterk aangetast door het beleid van het kabinet-Van Agt I dat haar wel de vrijheid ont-nam om over lonen en arbeidsvoorwaarden te onderhandelen, maar niet in staat bleek de groei van de werkloosheid te stoppen.

In zijn toespraak tot het congres bleek de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het nieuwe kabinet, Den Uyl, begrip te hebben voor de positie waarin de vakbeweging thans verkeert. In de beleidsnota had hij met „heel bijzondere aandacht” gelezen dat de FNV de onderhandelingsvrijheid een belang-

rijke toetssteen vindt. Toch kon hij de afgevaardigden nauwelijks geruststellen. De angst voor nieuwe ingrepen in de lonen en verdere aanslagen op de koopkracht en de sociale zekerheid zit er heel diep in. Het sociaal-economisch beleid van het kabinet-Van Agt II wordt met het nodige wantrouwen afgewacht. „Alleen de naam Den Uyl is niet voldoende om daar ons sociaal-economisch beleid op af te stemmen”, riep Cees Schelling, voorzitter van de Voedingsbond, uit.

In het beleidsplan dat de FNV voor de komende jaren heeft vastgesteld, ligt een hele reeks mogelijke conflictpunten met het overheidsbeleid opgetast. Ruud Lubbers, fractievoorzitter van het CDA in de Tweede Kamer, heeft precies aangegeven waar regering en FNV met elkaar in botsing kunnen komen. Het is het uitgangspunt van de FNV dat de sociale zekerheid onaangetaast moet blijven en dat de koppelingen tussen uitkeringen en loon op alle niveaus moeten worden gehandhaafd. Lubbers vindt dat de vakbeweging een keus moet maken tussen behoud van koopkracht, handhaving van de sociale zekerheid en werkgelegenheid. Hij sluit niet uit dat de regering de vakbeweging zal moeten dwingen tot die keuze door middel van een loonmaatregel. De aanwezigheid van Den Uyl in het kabinet is allerminst een garantie tegen nieuwe looningrepen. Met zijn boodschap aan het congres dat de lonen moeten worden gematigd en zijn meer bedekte aankondiging van ingrepen in de sociale zekerheid trekt hij een wel heel zware wissel op de bereidheid van de FNV tot vrijwillige medewerking aan het sociaal-economisch beleid.

Uitgangspunt van de FNV voor het arbeidsvoorwaardenbeleid is prijscompensatie plus produktiviteitsstijging. Dit is geen formule die de bonden aanzet

tot matiging. De dienstenbonden hebben er al de uitleg aan gegeven dat er 2% op de prijscompensatie mag worden gezet. Hervreiding van banen door middel van arbeidstijdverkorting blijkt de FNV te willen financieren uit de aldus geformuleerde ruimte. De 8% loonsomstijging die volgens de endogene berekening van het Centraal Planbureau voor volgend jaar moet worden verwacht, behoeft volgens Kok niet te betekenen dat ons land daardoor in het faillissement wordt gedreven. Hij vindt dat de opwinding over het cijfer bij het jaarlijkse ritueel hoort dat aan de onderhandelingsronden vooraf pleegt te gaan.

Toch betekent een dergelijke loonkostenstijging bij handhaving van alle bestaande koppelingen een verzwaring van de financieringsproblematiek van de collectieve sector. Bij een dergelijke loonstijging gaat de koopkracht van de meeste werknemers en de niet-actieven met 2,5 à 3% achteruit als gevolg van de stijging van de sociale premies.

De FNV legt zich bij verder koopkrachtverlies in de aanloopfase van een nieuw beleid neer. Den Uyl constateerde dat met instemming. Met deze uitspraak in de beleidsnota — overigens krachtig gekritiseerd door Schelling — doet de FNV geen beleidskeus, maar trekt zij de consequenties uit haar solidariteit met de niet-actieven. De vakcentrale moet haar uitgangspunten voor het arbeidsvoorwaardenbeleid 1982 nog vaststellen. In de interne discussies van de bonden en de leden zal het vooral gaan om de vraag hoe de ruimteformule moet worden ingevuld.

Het congres heeft zich duidelijk uitgesproken voor beleidscoördinatie op centraal niveau, maar tegelijkertijd zoveel mogelijk vrijheid voor invulling van de uitgangspunten per sector geclaimd. De strijd tussen „centralisten” en „basis-ten” in de FNV zal waarschijnlijk worden beslecht door formulering van globale minimumeisen die de bonden een vrijbrief geven om in de cao-onderhandelingen per sector er uit te halen wat er in zit. De beleidscoördinatie dient vooral om de onderhandelingen af te schermen tegen de poging van de werkgevers om door decentralisatie de prijs voor de arbeid te laten bepalen door de markt en af te rekenen met de ballast van de verzorgingsstaat.

De opstelling van de werkgevers, die zich zeker niet door het werkgelegenheidsplan van Den Uyl tot grotere inschikkelijkheid bewogen zullen voelen, minimaliseert de kansen op een succesvol centraal overleg. De beslissing komt dan opnieuw bij de „politiek” terecht. Ondanks de brede samenstelling van het zo moeizaam gevormde kabinet is het lang niet zeker dat het met die beslissingen wel zal kunnen rekenen op een brede maatschappelijke steun.

A. F. van Zweeden